

www.vulkani.rs
office@vulkani.rs

Naziv originala:
Darcia Narvaez and G. Bradshaw
THE EVOLVED NEST

Copyright © 2023 by Darcia Narvaez and G. A. Bradshaw. All rights reserved.

First published by North Atlantic Books.

Translation rights arranged by PLIMA d.o.o.

Illustrations by Jasmine Hromjak

Book design by Happenstance Type-O-Rama

Translation Copyright © 2026 za srpsko izdanje Vulkan izdavaštvo

ISBN 978-86-10-06017-1

Ova knjiga štampana je na prirodnom recikliranom papiru od drveća koje raste u održivim šumama. Proces proizvodnje u potpunosti je u skladu sa svim važećim propisima Ministarstva životne sredine i prostornog planiranja Republike Srbije.

DR DARSIJA NARVAEZ
DR G.A.BREDŠO

Roditeljsko gnezdo

Duh prirode u vaspitanju
i načinu podizanja dece

PREDGOVOR GABORA MATEA,
DOKTORA MEDICINE

Prevela Branka Stamenković

VULKAN
IZDAVAŠTVO

Beograd, 2026.

Za Zemlju

Sadržaj

PREDGOVOR GABORA MATEA	9
NAPOMENA O TERMINOLOGIJI I IZVORIMA.	13
<i>1</i> Način prirode.	17
<i>2</i> Treba li da imam decu? Mrki Medvedi	29
<i>3</i> Uzajamna pratnja: Afrički Slonovi	47
<i>4</i> Dojenje: Kit Ulješura	67
<i>5</i> Zajednička briga: Carski Pingvini.	85
<i>6</i> Slobodna igra: Dabrovi.	109
<i>7</i> Dodir: Amazonski Papagaji	125
<i>8</i> Emocije: Hobotnice	141
<i>9</i> Moralna posvećenost: Sivi Vukovi	161
<i>10</i> Spokoj Divljine	181
PREPORUČENE KNJIGE I RESURSI	195
ZAHVALNICE	197
BELEŠKE.	199
O AUTORKAMA	253

Predgovor

Uz aroganciju onoga što volimo da nazivamo civilizovanom kulturom, skloni smo da sebe, kada je reč o inteligenciji i dostignućima, smatramo superiornim u odnosu na naše evolutivne rođake, druge Životinje s kojima delimo Zemlju. Čak s visine gledamo i na našu braću i sestre, ljudska bića koja sa zadovoljstvom odbacujemo kao „primitivne“, kao što su to domorodački narodi i, posebno, na nekoliko preostalih grupa lovaca-sakupljača koji se još uvek drže tog retkog načina života uprkos neumoljivom maršu „napretka“. To je ono što antropolog i pisac Vejd Dejvis naziva „kulturološkom kratkovidnošću“, osećajem da su „drugi narodi neuspela verzija nas. Ili da su to drevna, zaostala bića, osuđena da nestanu, čudna i izražajna ljudska bića koja se oblače u perje. To su živi, dinamični narodi koji imaju šta da kažu.“¹

Ovaj dragulj od knjige, koja je skromne dužine, ali prepuna erudicije i uvida, i prebogata zapanjujućim naučnim opservacijama, istovremeno će u vama izazvati osećaj poniznosti i zahvalnosti. Podrivajući naše egoistično samozadovoljstvo, rasvetljava nam način na koji je čovečanstvo zaboravilo sopstvenu prirodu, uprkos tome što je odbacilo i okrenulo se protiv Prirode koja nas je stvarala i održavala milionima godina. Takvim pristupom nam autorke, psihološkinje Darsija Narvaez i G. A. Bredšo, takođe pokazuju i put iskupljenja. Nema tu izmaštane društvene utopije; samo dubokog razumevanja naših suštinskih potreba, od samog rođenja i onoga što moramo naučiti od nekadašnjih ljudskih i životinjskih načina života, onako kako je on uspostavljen u kazanu Prirode.

Zdrava subverzivnost *Roditeljskog gnezda* jeste u tome što nam ukazuje na ono što nam je, u najdubljem emocionalnom smislu, zajedničko sa srodnim bićima, kao što su to Papagaji, Slonovi, Kitovi, Vukovi, Pingvini, čak i Hobotnice. Prvim velikim slovom njihovog naziva autorke žele da nas podsete na suštinsku ličnost i kompleksnu psihologiju tih drugih bića, za koja smatramo da su tako različita od našeg roda, *Homo*-a.

Za razliku od ljudi koji su još uvek vezani za Prirodu, većina nas ne smatra da delimo emocionalnu dinamiku s drugim Životinjama. Međutim, s aspekta modernih neuronauka, kada, recimo, domorodački narodi od Aljaske do Amazona o Životinjama pričaju kao o rođacima koje treba poštovati, oni su u pravu. Neuronaučnici ističu da mi i veliki broj drugih vrsta imamo zajedničke, evolutivno nasleđene, primarne emocionalne procese. Moždana kola koja ljudi dele s drugim stvorenjima – kao što to ova knjiga elegantno ilustruje primerima koji su u više navrata zapanjili ovog čitaoca – obuhvataju brižnu ljubav, radost, razigranost, paniku i tugu. Pogledajte, na primer, srceparajuću priču jedne mlade Slonice koja je dva puta tokom svog kratkog postojanja pretrpela gubitak majčinske figure. Kao što to autorke otkrivaju, mi sa Životinjama delimo sposobnost svesti, osećanja, misli i snova. Hobotnica sa supstratom kognicije, samosvesti i svesti? Da.

Emocionalna dinamika koju generišu ta moždana kola služi blagodeti, saosećanju, samoregulaciji, samopouzdanju i drugim zdravim kvalitetima, onako kako to i treba da bude; ali samo pod uslovom da su podstaknuti prikladnim okolnostima – to jest, samo ukoliko razvojno gnezdo podržava njihov razvoj. „Razvojna gnezda“, kažu nam doktorke Narvaez i Bredšo u svom uvodnom poglavlju, „predstavljaju razvojne sisteme skrojene tako da neguju psihološke, društvene i fizičke potrebe onako kako to odgovara svakoj vrsti.“ Nešto kasnije objašnjavaju da za ljude razvojno gnezdo predstavlja set procesa i struktura koji deci omogućavaju društveno i ekološko mikrookruženje koje je savršeno skrojeno za optimalan rast i zdravlje. Otvoreno rečeno, pogubili smo se zarad težnje ekonomskom i tehnološkom napretku. To je traumatičan period razvoja u istoriji

naše vrste, period čije posledice suviše jasno osećamo kroz epidemije lošeg zdravlja, mentalnih poremećaja, agresije, društvenih podela i drugih pošasti koje muče današnje društvo. Tvrditi da imamo mnogo toga da naučimo od naših predaka Hominina i od Životinja, kako to tvrde autorke koje veoma elokventno dokumentuju njihove prakse razvojnog gnežđenja, ne znači omalovažavati ljudsku genijalnost, niti ponižavati istinski čudesna moderna otkrića i dostignuća.

Da li ste znali da novorođeno Slonče maženjem pozdravlja grupa drugih majki? Da muškarac i ženka Carskih Pingvina dele gestacione dužnosti i da čuvanje njihovog potomka, kao i u slučaju mladih Kitova, predstavlja zadatak zajednice? Da Vukovi, čak i ako nemaju potomke, mogu imati laktaciju kako bi nahranili podmladak, za slučaj da klan ima potrebu za tim? Iz primera u primer, ova knjiga nas uči da nam je Priroda usadila saradnju, empatiju, etiku zajednice i međusobnu podršku kao neophodnu baštinu svake vrste radi optimalnog razvoja njihovih potomaka. To je tačno i u slučaju ljudi – mada bismo to teško mogli zaključiti posmatranjem načina na koji prolazimo kroz gestaciju, rođenje i odgajanje naše novorođenčadi i dece u današnjem svetu. Nakon gubitka razvojnog gnezda, otuđili smo se od dobroćudnog instinktivnog odgoja dece koji nam je Priroda usadila tokom eona. Na primer, mi smo jedina vrsta koja, namerno i u skladu s preporukama „stručnjaka“, dozvoljava novorođenčetu da plače ne reagujući na njegovu nelagodu kako bi ga „naučila“ da spava – ometajući na taj način njegov moždani razvoj i ugrožavajući njegovo buduće mentalno zdravlje, kao što je to na drugom mestu ilustrovala Darsija Narvaez. Ni u ljudskim kulturama koje se oslanjaju na Prirodu nemamo slučajeve udaranja i žestokog kažnjavanja dece, kao ni njihovu izolaciju od staratelja kako bi ih disciplinovali. Upravo suprotno, autorke nešto kasnije u knjizi primećuju da „bilo kakva agresija deteta tokom prve tri godine života nailazi na veselu reakciju, jer svi znaju da mala deca još uvek nisu u potpunosti empatična niti svesna posledica svojih dela“.

Izgubivši svoje evolutivno pribežište, naša vrsta nameće svoju uznemirenost srodnim bićima, kao što je to dr Gej Bredšo već ranije

Dr Darsija Narvaez i dr G. A. Bredšo

dokumentovala u svom zapaženom delu o posttraumatskom stresnom poremećaju (PTSP) kod Slonova. I ova knjiga je prepuna žalosnih primera iz životinjskih kultura – kao što su to Vukovi u Nacionalnom parku Jeloustoun ili čak u divljini Denalija na Aljasci, koji se traumatizuju zbog zapadnjaka koji, za razliku od domorodačkih naroda, nemaju predstavu o tome da su deo Prirode jer su odsečeni od svoje sopstvene prirode usled traumatične propasti razvojnog gnezda.

Zbog toga u ovoj izuzetno napisanoj knjizi ima podjednako mnogo tuge koliko i lepote. Ali autorke završavaju u pozitivnom smislu: konačno, one nisu napisale tužbalicu, već odu postojanju, odu mogućnostima koje su, uprkos gubicima, usađene u nama, i pozivaju na budućnost koja će biti informisana i oživljena onim čemu nas mogu naučiti prošlost i večna Priroda.

– *Gabor Mate, doktor medicine*

Napomena o terminologiji i izvorima

Naš cilj je da na jednom mestu predstavimo uvide i razmišljanja iz zapadne nauke, domorodačke nauke (*sensu** Kajete)¹, drugih Životinja i našeg ličnog iskustva kao niti istog tkanja, a zarad obnavljanja mira i dobrobiti svih živih bića. Da bismo zadržali integritet izvora, težili smo da glasove citiramo što je direktnije moguće (*sensu* Janging)², a da bismo išli u korak s drugima koji rade na ontološkim raskrscima, „ponizno odajemo počast tradicijama koje se razmatraju u ovom eseju, znajući da ne postoji samo jedna reprezentativna stvarnost za onu koju smo predstavili, prepoznajući ograničenja sopstvenih sposobnosti da čak razmatramo te načine življenja, razmišljanja i postojanja“.³ Pošto izazovi multidisciplinarnog pristupa obuhvataju dinamičnu upotrebu jezika i koncepata, pri čemu se značenja mogu razlikovati među disciplinama, kulturama i vremenima, dajemo spisak ključnih termina i koncepata koje ovde koristimo.

Predački kontekst: Zajedničke karakteristike življenja, onako kako je čovečanstvo (*Homo*) univerzalno provelo 95–99 procenata svog postojanja u ulozi nomadskih sakupljača hrane, a koje i danas postoje među savremenim sakupljačima.

Velika slova: Da bismo ispoštovali rasprostranjenu praksu među mnogim plemenskim narodima, kao i otkrića neuronauke koja razlike među vrstama tretira kao razlike među kulturama⁴, imena Životinja

* Lat. *u smislu*. U smislu kako definiše Kajete. (Prim. lekt.)

pišemo velikim slovima (na primer, Sivi Vuk), baš kao što velikim slovima pišemo i nazive ljudskih nacija (na primer, Teva). „Životinja“ i „Biljka“ se pišu velikim slovima kako bismo to naglasili. Mada takve kategorije zadržavaju dualnu perspektivu koja fenomene razdvaja na delove i samim tim odražava neko posebno ljudsko kulturološko gledište – a koje je u suprotnosti sa suštinom ovog dela i korišćenim naukama – ta konvencija je korišćena radi jasnije komunikacije. Konkretno, ovdašnje delo i gledište se crpe iz nedualističkih okvira, kao što su to budizam i kvantna mehanika, a koji imena i reči kao što su „Životinja“ smatraju ostacima dualizma, a ne definicijama.

Negovatelj: Za mnoge vrste poput sisara, *inicijalni* i *primarni* negovatelj je majka. Za druge vrste, kao što su to Carski Pingvini, *inicijalni* negovatelj je majka, jer nosi jaja, ali *primarni* negovatelj nakon rođenja je otac. Mnoge životinjske kulture, kao što su to Afrički Slonovi, imaju skup negovatelja, zajednicu odraslih jedinki (koje se nazivaju *alomajke* ili *aloroditelji*) i mlađih članova porodice. Shodno tome, u ljudskim i neljudskim kulturama, negovatelji mogu biti primarni negovatelji (na primer, majke) i pomoćni negovatelji (na primer, *alomajke* ili *aloroditelji*), pri čemu svi obezbeđuju stalnu podršku i bezbednost. Isto važi i za korišćenje termina **majka, otac, roditelj**, kao i druge porodične termine koji nisu uvek vezani za pol.

Združeno negovanje i gnežđenje: *Gnežđenje* opisuje posebna socioekonomska iskustva (na primer, umirujuća perinatalna iskustva, dojenje, dodir, igru, reaktivnu brigu) koja su ukorenjena u relacionim atributima predusretljivosti, reaktivne brige, ljubavi i moralne posvećenosti negovatelja i drugih jedinki unutar zajednice jedinki iste vrste ili unutar prirodne zajednice. *Gnežđenje* je skrojeno shodno potrebama svake vrste, ali principi su isti unutar svih razdela. *Združeno negovanje* se odnosi na širi kontekst odnosa koji prevazilaze zajednicu iste vrste, a shodno potrebama i senzornim kapacitetima vrste. Oni se razlikuju po posebnim ekologijama i *umveltu* (životinjskom jedinstvenom perceptivnom i senzornom iskustvu sveta); stoga se *združeno negovanje* razlikuje od vrste do vrste.

Dominantna kultura: Zapadnjački pogled na svet koji ljudska bića smatra odvojenim od Prirode, superiornim u odnosu na nju i lično se proglašava dominantnim. Dominantna kultura je kultura koja normalizuje odvojenost od Prirode, tela, usklađenih odnosa i ekološke pripadnosti.

Zemljocentričnost i sklad s Prirodom: Opšti termini za ljude i kulture čiji su etika i principi u skladu sa etikom i principima (neljudske) Prirode i koji sebe smatraju partnerima Prirode, a ne odvojenima od nje ili superiornim nad njom. Zemljocentrični životni stilovi i životni stilovi koji su u skladu s Prirodom su regenerativni, a ne ekstraktivni i potrošni, kao što je to slučaj s dominantnom kulturom.

Porodični termini: Umesto da za potomke Životinja koristimo specifične naučne nazive za svaku vrstu (*sensu* Karl fon Line), generalno koristimo reč „dete“. Životinjske porodice se smatraju uporedivim s ljudskim porodicama.

Domorodački: Termin se može primeniti za svakog ko je domorodac u odnosu na Zemlju, ali se obično koristi za savremene kulture, od kojih mnoge sebe nazivaju plemenskim, starosedelačkim ili prvobitnim narodima (vidi donji odeljak). Domorodački ili srodnički pogled na svet je obično vidljiv i prigrljen unutar kultura koje žive u skladu s Prirodom, i on kosmos smatra jedinstvenim, svetim i moralnim.⁵

Starosedelački narodi, prvobitni narodi, plemenski narodi: Pripadnici grupa koje sebe vezuju za određene pejzaže iz kojih su proistekli jedinstven jezik, duboka mudrost zasnovana na posmatranju građena generacijama i poštovane tradicije za suživot u uzajamnom blagostanju sa neljudskom Prirodom. Ovo bi takođe obuhvatilo i život na određenom mestu na Zemlji na kojem ljudi poznaju i poštuju Prirodu zahvaljujući praksama uzajamnosti i poštovanja. Zbog doseljeničko-kolonijalnog genocida, prinudnih migracija, zabrane kulturnih i lingvističkih tradicija, kao i zbog druge vrste nasilja, mnogi prvobitni narodi su raseljeni i sada obitavaju u drugačijim zemljama od onih u kojima su živeli njihovi preci.

Priroda: Koristi se kao kontrast „ljudima“, ali uz razumevanje da su ljudi članovi Prirode.

Nomadske sakupljačke zajednice: Migratorne grupe od petoro do pedesetoro ljudi raznih godišta koji ne uzgajaju Životinje, niti porobljavaju Biljke, ne prikupljaju previše imovine i uglavnom su egalitarne.

Zamenice: Generalno smo kroz knjigu koristili rodno neutralne zamenice (na primer, oni, njima, njihov), izuzev onda kada je bilo neophodno pojasniti komunikaciju i značenje, kao recimo pomenuti žensku majku (npr. ona/njen) ili muškog oca (npr. on/njegov), ili da bismo razlikovali jednu osobu (npr. bebu) od druge (npr. majke) u istoj rečenici.

Nauka: Obično se razume kao sistemski analitički proces i sakupljanje znanja. Fizičar F. Dejvid Pit je pisao da u **zapadnoj nauci** „problem nisu pitanja sama po sebi, već celokupna uporna želja da se znanje pribavi kroz određen analitički proces... Postoje situacije u kojima je bolje slušati nego pitati, bolje je osetiti nego razmišljati, i prikladnije je biti nem nego tragati za odgovorima pomoću govora“.⁶

Domorodačka nauka je šira i multidisciplinarnija od zapadne nauke, zasnovana i izgrađena kroz razumevanje kosmosa kao mesta stalne promene, kretanja i toka, mesta koje je međupovezano, živo i ispunjeno duhom. Kao što piše Gregori Kajete (Teva), direktor Studija starosedelaca Amerike na Univerzitetu Novi Meksiko: „Domorodačka nauka je iznikla iz proživljenog i ispričanog učešća u prirodnom pejzažu. Da biste stekli osećaj za domorodačku nauku, morate uzeti učešća u svetu prirode.“⁷ Ona je „odraz kreativnog učešća, plesa sa haosom i njegovim detetom, kreativnim duhom“.⁸ U domorodačkoj nauci, da biste nešto saznali, morate se lično transformisati.

Doseljeničko-kolonijalna kultura:⁹ Tekući (dominantni i dominatorski) sistem moći zasnovan na kapitalizmu, koji nastavlja genocid i represiju nad starosedelačkim narodima, njihovim jezikom i njihovom kulturom. Doseljenici-kolonizatori sebe i svoju kulturu smatraju superiornom u odnosu na starosedelačke kulture i identifikuju se s konceptom „napretka“. Doseljenički kolonijalizam teži da raseli, zameni i iskoreni starosedelačke kulture i društva.

Zapadni/zapadnjački: Kultura i pogled na svet koji su nastali u Evropi i Severnoj Americi (na Kornjačinom ostrvu).

Način prirode

STOPALA S PLIVAJUĆOM KOŽICOM na antarktičkom ledu, otac koji se nadvija nad sinom koga čuva. Visoko u krošnjama Amazona, ptići u gnezdu podižu kljunove kako bi se pridružili porodičnom horu. Pod vrelinom afričkog sunca, surle majke i tetki protežu se kako bi novorođenčetu pomogle da ustane. Pod sjajem talasa Atlantika, beba kit pliva uz svoju majku. Veliki ili mali, kopneni ili vodeni, okruženi su ljubavlju. Srca im kucaju istom pesmom koja je prenošena iz generacije u generaciju, lekcijama majke svih njih, Prirode. U današnjim ljudskim životima, melodije su blede. Opterećeni zaboravnošću, srca i umovi su malaksali i postali krhki. Kako da povratimo tu smernu pesmu dobrobiti? Tako što ćemo ponovo naučiti da živimo u skladu s Prirodom i da joj se radujemo.

U zaslepljujuće izuzetnoj raznolikosti Prirode, lako je prevideti naše jednakosti. Iako ljudi i druge Životinje spolja izgledaju različito, u sebi – ispod krzna, peraja, perja, škrge i kože – svi smo vrlo slični, što se odnosi i na naš mozak. Razne životinje, od džinovskog Kita Ulješure i Adelijskih Pingvina, do drevnog Afričkog Slona i zapanjujuće Hobotnice, imaju iste moždane strukture i procese kao i ljudi, a koji

omogućavaju svesnost, razmišljanje, osećanje, ljubav i sanjarenje.¹ Takođe imamo i isti sistem odgajanja potomaka: *razvojno gnezdo*.²

Razvojna gnezda predstavljaju sisteme razvoja koji su skrojeni tako da podrže psihološke, društvene i fizičke potrebe na način koji je jedinstven za određenu vrstu.³ „Gnezda“ ne izgledaju uvek kao udubljene konstrukcije od grančica i granja koje prave Ptice. Razvojno gnezdo Afričkog Slona predstavlja društveno i ekološko okruženje u čijem se centru nalazi porodica – majka, tetke, sestre i braća, braća i sestre od stričeva, ujaka i tetki – a koja predstavlja jezgro staranja. Isto važi i za Kitove Ulješure. Njihova razvojna gnezda oblikuju nabori okeanskih struja i porodica po majčinoj liniji, koja hrani umove i tela mladih Kitova onako kako je to prikladno u njihovom vodenom domu.

Gnezdo svake vrste je usavršavano tokom evolucije kako bi se postiglo optimalno zdravlje i dobrostanje, od začeca pa sve do odraslog doba. Svaki taj sistem je iskustven i potvrđen tokom miliona godina. Što se Životinja i njeno potomstvo više stapaju sa svojim prirodnim okruženjem, to imaju bolje šanse da napreduju. *Isto važi i za ljude*. Mi i naša deca najviše napredujemo u uslovima u kojima smo, kao vrsta, evoluirali.

Današnja kultura automobila, proizvedenih kuća i tehnologije u koju su se deca utopila, međutim, daleko je od naših evolutivnih korena. Kao što je to otkrila Džin Lidlof, jaz između načina na koji su živeli naši preci i načina na koji mi danas živimo doveo je do pojave problema i simptoma kod naše dece i u društvu koji su nepoznati onim kulturama koje su zadržale prirodno nasleđe čovečanstva. Loše mentalno i fizičko stanje industrijalizovanih ljudi je možda široko rasprostranjeno, ali ni u kom smislu nije „normalno“, kada se upoređi sa našim ljudskim nasleđem koje je bilo zasnovano na Prirodi.⁴

Džin Lidlof je bila pripadnica modernog društva u otmenim krugovima Njujorka i Pariza tokom 1950-ih godina, sve dok se jednog dana nije impulsivno pridružila ekspediciji u džunglu Venecuele, u potrazi za dijamantima. Ta odluka ju je odvela u neočekivanom pravcu, transformišući samu njenu srž, i navela ju je da napiše dramatičnu knjigu *Pojam kontinuuma: Kako da ljudska priroda uspešno funkcioniše*.⁵

Tokom dve i po godine, Džin Lidlof je više puta posećivala narod Jekuana u Amazoniji i živela s njima, a oni su prihvatili tu strankinju iz čudne zemlje i dozvolili joj da učestvuje u njihovom svakodnevnom životu. U početku je bila podjednako očarana i zgrožena – očarana lepotom Prirode i zgrožena seoskim životom. S nevericom je posmatrala načine funkcionisanja zajednice, koji su joj se činili teškim i komplikovanim. Nije mogla da razume kako žene uspevaju da se spuste niz nezgodnu, klizavu planinsku stazu kako bi zahvatile vodu iz potoka, i to ne samo jednom, već nekoliko puta u toku dana, pri tome sve vreme balansirajući bebom na kuku ili leđima.

Lidlofova je bila uverena da mora postojati bolji način. Smatrala je da je ceo taj poduhvat nepotrebno opasan, naporan i neefikasan. Razmišljala je kako je to svrha modernog napretka – poboljšati nekadašnje funkcionisanje. Još ju je više zapanjila razlika između njene borbe da donese vodu, opere odeću i skuva kasavu, i načina na koji su jekuanske žene pristupale istom tom poslu. Bile su graciozne i ljupke, iskazivale su zadovoljstvo i uživanje u zajedničkom poslu, bez obzira na njegovu težinu. Nju je sve to zbunjivalo. Potom je doživela otkrovenje koje se probilo kroz ono što je, kako je to kasnije shvatila, predstavljalo percepciju uslovljenu kulturom. Oči su joj se otvorile za potpuno drugačije sagledavanje života.

Dok je jednog jutra posmatrala svoje prijatelje iz Evrope i jekuanske muškarce kako uz obalu reke vuku težak kanu izdubljen od debla drveta, Lidlofova se šokirala kontrastom. „Ispred mene se nalazilo nekoliko muškaraca koji su se bavili istim poslom“, prisećala se kasnije. „Dvojica njih, Italijani, bili su napeti, mrštili su se i gubili živce zbog svega, sve vreme psujući.“ S druge strane, jekuanski muškarci su se „smejali glomaznosti kanua, praveći od te bitke igru, opuštajući se između perioda guranja, smejući se sopstvenim ogrebotinama i naročito se zabavljajući kada bi kanu, dok se klimao idući napred, povukao nekog od njih pod sebe... Svi su obavljali isti posao i doživljavali isti napor i bol. Nije postojala razlika u našim situacijama, izuzev što je nas naša kultura uslovila da verujemo da takva kombinacija okolnosti predstavlja nešto neupitno nisko rangirano na skali dobrostanja, i bili

smo potpuno nesvesni da možemo da imamo mišljenje o tome.“ U nastavku se prisećala da su jekuanski muškarci „bili posebno veselo raspoloženi, uživajući u druženju... Za njih je svaki omanji pokret napred predstavljao malu pobjedu.“⁶

Džin Lidlof je takođe počela da primećuje kako se i sama menja. Na njeno veliko iznenađenje, „procvetala je“.⁷ Telo joj je postalo lakše, um jasniji, a raspoloženje lagodnije. Život je bio *srećniji*. U poređenju sa ljudima iz Severne Amerike i Evrope, Jekuane su bili primer odličnog mentalnog i fizičkog zdravlja. Radili su naporno, ali nije bilo ni traga sistemskom društvenom propadanju koje hara modernim društvom: bolesti, zavisnosti, zlostavljanje dece, porodično nasilje i samoubistva.

Jekuane su primetno živele u intimnoj međupovezanosti s prirodnim svetom. Umesto da pokušavaju da promene zemlju kako bi je prilagodili nekom apstraktnom idealu, uskladili su svoje živote s konturama i praksama Prirode. Amazonske Životinje, Biljke i ljudi su bujali, voda je bila čista i sveža, niko nije bio beskućnik i postojao je dubok osećaj pripadnosti.⁸ Na Prirodu nisu gledali kao na neprijateljsku silu koju treba savladati, već kao na reku promene u kojoj je učestvovao sav život.

Jekuane su živele unutar ekonomije poklona Prirode, koja podrazumeva da se hrana i nega dele shodno tuđim potrebama, umesto da se uskraćuju kao sredstvo kontrole.⁹ Hrana, vreme i pažnja su se slobodno delili. Haunani-Kej Trask opisuje postojanje slične etike na Havajskim ostrvima (pre nego što je zamenjena evropskom paradigmom razmene, u kojoj se davanje izvodi kako bi se nešto primilo): „Pre kolonizacije, starosedelačka društva su bila porodične skupine organizovane u plemena ili poglavarske zajednice, unutar kojih su životne potrepštine – zemlja, voda, hrana, kolektivni identitet i podrška – bile dostupne svima.“¹⁰

Ono što je Lidlofovom najviše impresioniralo bila je primena te filozofije u odgajanju dece. Uverena u dečje unutrašnje vođstvo, zajednica je obezbeđivala podršku po potrebi, u formi dojenja i sisanja na zahtev. Amazonske bebe su bezuslovno voljene. U poređenju s onim što je Lidlofova viđala u Sjedinjenim Državama i Evropi, jekuanske